

جمهوری اسلامی ایران

شورای عالی حوزه علمیّه قم

مرکز مدیریت حوزه‌های علمیّه خواهران

حوزه علمیّه الزهراءیه سلام‌الله‌علیها

شهرستان نجف آباد

تحقیق پایانی سطح دو (کارشناسی)

عنوان:

روش تربیتی تکرار از منظر قرآن

استاد داور:

جناب آقای دکتر مسعود راعی

استاد راهنما:

سرکار خانم فاطمه رحیم‌پور

نگارنده:

حکیمه کریمیان

تابستان 1392

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تحمیدیه

حمد و سپاس خداوند را، برای تکمیل نعمت‌های او و تسلیم بودن برابر بزرگی او و ایمن ماندن از نافرمانی او، در رفع نیازها از او یاری می‌طلبیم؛ زیرا آن کس را که خدا هدایت کند، هرگز گمراه نگردد، و آن را که خدا دشمن دارد، هرگز نجات نیابد و هر آن کس را که خداوند بی‌نیاز گرداند، نیازمند نخواهد شد. پس ستایش خداوند، گران‌سنگ‌ترین چیز است، و برترین گنجی است که ارزش ذخیره شدن را دارد.

تقدیر

از الطاف رحمانیه‌ی خداوند که آفرینشی نیست مگر به واسطه‌ی لطف و رحمت او. و همچنین تشکر از مدیر محترم خانم امیرخانی و با تشکر از آقای دکتر راعی که وقت خود را در اختیار ما گذاشتند و مسئول پژوهش خانم بهرامیان و تشکر فراوان از استاد بزرگوارم خانم رحیم‌پور که در این راه با راهنمایی‌های ارزنده‌ی خود، محبت فراوان نمودند و در آخر تشکر فراوان از پدر و مادر عزیزم و همچنین پدر و مادر بزرگوار همسر برای تمامی احسان‌های جبران‌ناشدنی که در حق ما کردند و همچنین تشکر ویژه از همسر و فرزند نازنینم که در این راه مرا همراهی محبانه و صبورانه کردند.

تقدیم به

تقدیم به پاره‌ی تن پیغمبر، اسوه‌ی برتر، زهرای اطهر و به تعبیر بزرگان برزخ میان رسالت و امامت و همچنین پیشوا و مقتدای مؤمنان، شایسته‌ترین شاگرد مکتب وحی، اوج شکوه آرایه‌های اخلاقی و مظهر تمامی پاکی‌ها و خوبی‌ها حضرت علی ابن ابی طالب و تمامی کسانی که با اقتدا به این دو پیشوای بزرگ برآند تا درون را از آفت‌ها و پلیدی‌ها پاک کنند.

3- راسخ شدن در نفوس و افکار

نفوس بشر از شنیدن موعظه‌ها و اندرزها تنفر دارد و تا مطالب تکرار نگردد، دل در آن راسخ نمی‌شود. نزول هر آیه به مناسبت نیازی که پیدا می‌شود با نزول همه‌ی آیات بدون در نظر گرفتن نیازها تفاوت بسیار دارد.

4- تذکر و یادآوری

تذکر به معنای انتخاب ذکر و یاد خداوند داشتن است و در باب تفعل چون فاء الفعل از حرف ذال و ده حرف دیگر باشد حرف تاء قلب به آن می‌شود.⁹ به کار نبردن آموخته‌ها می‌تواند به عنوان عامل مهمی در فراموشی مورد توجه قرار گیرد. گرچه عدم استفاده از آموخته و یادگیری‌های قبلی ممکن است باعث فراموشی کامل نشود، اما در میزان یادآوری آن به طور جدی می‌کاهد. در نتیجه عدم تکرار آموخته‌های قبلی نیز می‌تواند عامل مهم فراموشی باشد.¹⁰

علت تکرار داستان‌های قرآنی

1- راهنمایی و دعوت به یگانه‌پرستی

داستان پیامبران در قرآن به صورت تکراری آمده است تا این حقیقت که همه‌ی ادیان از طرف خداوند است در اذهان تثبیت شود چون این خداوند متعال است که همه‌ی پیامبران را در دوران‌های مختلف تاریخ به سوی مردم فرستاد تا آن‌ها را راهنمایی و به یگانه‌پرستی و شرک نورزیدن به خدا دعوت کنند.¹¹

2- نمایان شدن ابعاد زندگی پیامبران

آن دسته از حوادث را که متناسب با عبرتی است که می‌خواهد آن را در میان مردم رواج دهد بازگو می‌کند¹² مضافاً بر این که در قرآن یک موضوع خاص از سرگذشت پیامبران در چند جای قرآن تکرار نشده است، بلکه زندگی آنان دارای ابعاد و گسترده بوده و این ابعاد در جاهای متعدد قرآن آمده است. بیان ابعاد زندگی پیامبران در جاهای متعدد قرآن، تکرار محسوب نمی‌گردد.

3- تقدیر و سرنوشت گذشتگان

تکرار داستان زندگی پیامبران از این جهت نیز حائز اهمیت است که عبرت‌آموزی از سرنوشت آن‌ها بسیار اهمیت دارد. بازگو کردن سرنوشت پیامبران در جای جای قرآن هشدار است برای دیگران که باید بادقت زندگی آنان را خوانند و از عوامل شکست و موفقیت گذشتگان بهره گرفت.

4- تسلی پیامبر و مسلمانان در هنگام رویارویی با دشمن

قرآن کریم تدریجاً برای امت نازل گردید. چون مسلمانان گام به گام با آزمایش‌های جدید و حربه‌های دشمن روبه‌رو می‌گشتند، در چنین صورتی اگر آن‌ها هر بار تسلی داده نمی‌شدند از حرکت باز می‌ایستادند.

نتیجه‌گیری

قرآن، کتاب تربیت و برنامه‌ی هدایت است و انسان موجودی است که آفرینش عالم هستی به خاطر اوست و از آن رو که مخاطب قرآن است، یکی از اساسی‌ترین و محوری‌ترین موضوعات قرآن می‌باشد. در علوم بلاغی، تکرار بیشتر، نوعی اطناب شناخته می‌شده است و انگیزه‌ی کسانی که از موضوع تکرار در قرآن سخن گفته‌اند، بیان بلندای سبک قرآن و سازگاری تکرارها با اعجاز بیانی آن است. تکرار از ویژگی‌های سبک ادبی و پدیدآورنده‌ی بیشتر آرایه‌های لفظی است. در مقاماتی از سخن نیز، بلاغت، اقتضای تکرار را دارد. تکرار قانونی مهم در آموزش و تربیت به شمار می‌آید و کارکردهای گوناگونی دارد. تکرار زیاد، جریان‌ی فکری و عاطفی را شکل می‌دهد و اثرگذار خواهد بود. با بیان علت‌ها و حکمت‌های تکرارهای قرآنی می‌توان به ضرورت و اهمیت تکرارهای قرآنی در تربیت و هدایت انسانی پی برد. مخصوصاً که روش‌های تربیتی قرآنی، منطبق بر ویژگی‌ها و استعدادهای فطری و طبیعی انسان است، پس ایجادکننده‌ی شرایط برای تکرارهای قرآنی، اوصاف و ویژگی‌های فطری انسانی است.

پی‌نوشت

1. سوره انشقاق (84)، آیه 2 و 5.
2. سوره شرح (94)، آیه 3-4.
3. صالح، قنادی، قرآن‌شناسی و پرسش‌ها و پاسخ‌های دانشجویی، چاپ هشتم، بی‌جا، دفتر نشر معارف، 1391، ص 114.
4. سوره اسرا (17)، آیه 41.
5. آیت‌الله خزعلی و محمدجواد، لاریجانی، بحث‌های اخلاقی سیاسی هفته تربیت از دیدگاه قرآن، چاپ اول، مشهد، انتشارات دانشگاه علوم اسلامی رضوی، ص 16.
6. سوره انشقاق (86)، آیه 6.
7. غلامعلی، افروز، چکیده‌ای از روانشناسی تربیتی، چاپ ششم، تهران، چاپ بهمن، 1381، ص 53.
8. صالح، قنادی، همان کتاب، ص 145.
9. حسن، مصطفوی، تفسیر روشن، چاپ اول، ج 13، تهران، مرکز نشر کتاب، 1380، ص 196.
10. غلامعلی، افروز، همان کتاب، ص 102.
11. محمدعثمان، نجاتی، قرآن و روان‌شناسی، چاپ هفتم، مشهد، مؤسسه چاپ آستان قدس رضوی، 1386، ص 251.
12. همان.

منابع و مأخذ

* قرآن کریم، ترجمه حسین الہی قمشہای.

1. افروز، غلامعلی، چکیده‌ای از روانشناسی تربیتی، چاپ ششم، تهران، چاپ بهمن، 1381.

2. خزعلی؛ لاریجانی، محمدجواد، بحث‌های اخلاقی سیاسی هفته تربیت از دیدگاه قرآن، چاپ اول، مشهد، انتشارات دانشگاه علوم اسلامی رضوی، بی‌تا.

3. قنادی، صالح، قرآن‌شناسی (پرسش‌ها و پاسخ‌های دانشجویی)، چاپ هشتم، بی‌جا، دفتر نشر معارف، 1391.

4. مصطفوی، حسن، تفسیر روشن، چاپ اول، ج 13، تهران، مرکز نشر کتاب، 1380.

5. نجاتی، محمدعثمان، قرآن و روان‌شناسی، چاپ هفتم، مشهد، مؤسسه چاپ آستان قدس رضوی، 1386.